OEL

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

(Μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος καὶ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ)

ἐκφωνηθεὶς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὑπὸ τοῦ

Ἀρχιμ. **ΚΑΛΛ. ΔΕΛΙΚΑΝΗ**

Πατριαρχικοῦ Ἐπόπτου τῶν Σχολῶν καὶ Ἱεροκήρυκος Σταυροδρομίου

Διῆλθεν εὐεργετῶν
(Πράξ. Ι. 38).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1895

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

3288

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

5

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

(Μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος καὶ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ)

ἐκφωνηθεὶς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς

ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ ΚΤΗΤΩΡ
ΞΕΝΟΦΩΝ Λ. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ
ΕΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ὑπὸ τοῦ

Ἀρχιμ. **ΚΑΛΛ. ΔΕΔΙΚΑΝΗ**

Πατριαρχικοῦ Ἐπόπτου τῶν Σχολῶν καὶ Ἱεροκήρυκος Σταυροδρομίου

Διῆλθεν εὐεργετῶν
(Πράξ. Ι. 38).

ΑΚ... ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡ 2448
ΒΙΒΛΙΟΘ... ...ΙΔΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1895

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
1816-1894

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ Δ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

Ἐκφωνηθεὶς ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Καλλινίκου Δελικάνη κατὰ τὸ ἐπίσημον μνημόσυνον τὸ τελεσθὲν ἀποφάσει τῆς Κεντρ. Ἐφορείας τῇ Κυριακῇ 22 Ἰανουαρίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας ἱερουργοῦντος τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκ. Θρόνου μεθ᾽ ἑτέρων δύο Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Διῆλθεν εὐεργετῶν.
(Πράξ. Ι. 38).

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι
καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ χριστιανοί,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Προνόμιον ἐξαιρετικὸν τοῦ θανάτου, περικλεῖον ἐν ἑαυτῷ τὴν ὑψίστην τῶν ἀμοιβῶν εἶναι τὸ ἀποκαλύπτειν τὸν βίον τῶν ἀληθῶς ἐναρέτων ἀνδρῶν. **Ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ**[1], λέγει ἡ Γραφὴ λίαν δικαίως. Πράγματι ἐνόσῳ ὁ ἄνθρωπος παραμένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἡ παρουσία αὐτοῦ φαίνεται ἐπισκιάζουσα τὰ ἔργα του, καὶ ἐπιβάλλουσα, ἐὰν μὴ τὴν σιωπήν, πάντως ὅμως ἐπιφύλαξίν τινα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. Καθόσον δὲ στάδιόν τι βίου, ἀνεξάντλητον ἐν εὐεργετικῇ δράσει, παρατείνεται ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἐθιζόμεθα βαθμιαίως εἰς τὰ ἔξοχα ἔργα τὰ πληροῦντα αὐτό, εἰς τρόπον ὥστε καταντῶμεν ἐπὶ τέλους νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς ὅλως φυσικὰ καὶ συνήθη, συντελοῦντες ἀσυναισθήτως, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς ἡμῶν εἰς τὸν περιφανέστερον τῶν θριάμβων τῆς ἀρετῆς, τὸ νὰ παύῃ αὕτη προκαλοῦσα διὰ τῆς σταθερότητός της καὶ αὐτὴν τὴν ἔκπληξιν. Μόνος ὁ θάνατος διεγείρων τὴν προσοχὴν κάμνει νὰ ἀναζήσῃ ἐν μιᾷ στιγμῇ ὁλόκληρον τὸ παρελθὸν καὶ χαράσσει αὐτὸ δι᾽ ἀνεξιτήλων χαρακτήρων ἐν τῇ μνήμῃ. Ἐνώπιον τῆς ὑπάτης λάμψεως τοῦ θανά-

1. Σοφία Σειρὰχ ΙΑ´ 27.

του ὁ βίος φωτίζεται· καὶ εἰς τὸ φῶς τοῦτο τὸ ἐκεῖθεν τοῦ τάφου προερχόμενον καὶ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ἀντανακλώμενον ἡ ἀξία ἀποκαλύπτεται ἐν ἁπάσῃ τῇ πραγματικότητί της, καθὼς μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐκτελεσάσης τὸ ἔργον χειρὸς αἱ καλλοναὶ τούτου καθίστανται καταφανέστεραι ἐν πάσῃ τῇ τελειότητι τῶν γραμμῶν αὐτῶν. Τὰ ἀγαθοεργήματα τὰ σπαρέντα κρύφᾳ καὶ δημοσίᾳ εἰς ἕκαστον βῆμα, ὡς μακρὰ φωτεινὴ γραμμή, συγκεντροῦνται ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἀναμνήσει· οἱ ἔπαινοι καὶ τὰ ἐγκώμια τὰ συγκρατούμενα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκρήγνυνται ἀκατάσχετα ἐν ὁμοφώνῳ συναυλίᾳ ὡς μέλος παναρμόνιον· ἡ δὲ φωνὴ αὕτη ὁλοκλήρου λαοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου ἑνὸς προσώπου ἀποτελεῖ τὸν ἀληθῆ ἀμάραντον ἐπίγειον στέφανον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὧν τὸ ὄνομα ἠγλαϊσμένον διὰ δόξης καὶ τιμῆς προώρισται νὰ καταλάβῃ ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν κάλλιστον τῶν ἐπικηδείων λόγων.

Ὁ ἐπικήδειος οὗτος ἀπηγγέλθη ἤδη πρό τινων ἑβδομάδων ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Στεφάνου Ζαφειροπούλου,** οὐδὲν δὲ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐπιβλητικότητα τοῦ θεάματος ἐκείνου. Τὸ πένθος ὁλοκλήρου τῆς πόλεως, τί λέγω; ὁλοκλήρου τοῦ Γένους, τὰ συλλυπητήρια τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, τὰ ψηφίσματα Σχολῶν καὶ Σωματείων, τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων ἁμιλλωμένων νὰ ὑπερβάλλωσιν ἀλλήλας ἐν τοῖς ἐγκωμίοις καὶ τῇ δημοσιεύσει πληθύος διδακτικωτάτων ἀνεκδότων τοῦ βίου του, τὰ μνημόσυνα, ἅτινα ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν ἐπιτελούμενα, ἅπασαι αἱ πολλαπλαῖ αὗται ἐνδείξεις τοῦ πένθους, αἱ ἐπιρρωννύουσαι καὶ δικαιοῦσαι τὴν στάσιν τοῦ Μασσαλιωτικοῦ πληθυσμοῦ, συνοδεύσαντος ἐν δάκρυσι τὸ θνητὸν σκῆνος τοῦ ξένου δι' αὐτὸν μέχρι τῆς φλιᾶς τῆς αἰωνιότητος, μαρτυροῦσι μετ' εὐγλωττίας ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὠχριᾷ καὶ ἐκμηδενίζεται ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀνεπαρκείας της πᾶσα ἄλλη ἀνθρωπίνη τοιαύτη, ὅτι ὕπαρξις ἀποτελοῦσα ἓν τῶν στηριγμάτων καὶ τῶν σεμνωμάτων τοῦ Γένους ἀπέπτη ἀφ' ἡμῶν, μεταστᾶσα εἰς κρείσσονα ζωήν.

Ἀπέναντι λοιπὸν τῆς πανδήμου ταύτης ἐκδηλώσεως τοῦ δημοσίου φρονήματος, τὸ μόνον ὅπερ ὑπολείπεται εἰς τὸν ἀναλαβόντα τὸ δυσχερὲς ἔργον νὰ διερμηνεύσῃ ἐν τῇ γλώσσῃ τῇ ἁρμοζούσῃ εἰς τὸ βῆμα τοῦτο, τὸ πένθος καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πρώτης ὀρθοδόξου Κοινότητος τῆς Πρωτευούσης, τῆς μεγάλης καὶ πολυπληθοῦς Κοινότητος Σταυροδρομίου, εἶναι νὰ γίνῃ ἁπλῶς ἡ ἠχὼ τῆς κοινῆς γνώμης ἐπιζητῶν οὐχὶ νὰ ἐξισώσῃ τὸν ἔπαινον πρὸς βίον ὑπέρτερον παντὸς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐπαίνου, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀναπτύξῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν τὰ πολύτιμα διδάγματα, ἅτινα περικλείει τὸ στάδιον τοῦ βίου τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου,** ἐφ' οὗ ἐφαρμόζεται πληρέστατα τὸ Ἀποστολικὸν περὶ τοῦ Σωτῆρος λόγιον: «**Διῆλθεν εὐεργετῶν**».

Αἱ ἀρεταὶ παντὸς ἀνθρώπου, ἀδελφοί, εἰσὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν γένεσιν ἀρεταὶ τῆς χώρας καὶ τῆς κοινωνίας ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη. Διότι ὁ ἄνθρωπος, οἱοσδήποτε κἂν ᾖ, δὲν διαμορφοῖ αὐτὸς ἑαυτόν. Πρὶν ἢ ἄρξηται διδων, λαμβάνει· καὶ πᾶν ὅ τι δίδει εἶναι ἀνάλογον πρὸς ὅ τι ἔλαβεν. Οὕτως ὥστε τὸ ἐγκώμιον τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ τόπου του καὶ συνεπῶς πρὶν ἢ λεχθῇ τί ἔδωκεν εἰς τὸ ἔθνος του, δέον νὰ ὑπομνησθῇ τί ἔλαβε παρ' αὐτοῦ. Ἂν δὲ ἡ σβεσθεῖσα φωνή του ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν ἐμήν, θὰ τὸν ἠκούετε λέγοντα: «μὴ ἐπαινεῖτε ἐμέ, ἀλλὰ τὸν λαὸν ἐξ οὗ ἐνεπνεύσθην ὅ τι γενναῖον αἴσθημα ὑπῆρξεν ἐν ἐμοί, ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ ὁποίου ἤντλησα τὰ σπέρματα, ἅτινα ἐκαλλιέργησα καὶ ἀνέπτυξα κατὰ τὸ στάδιον τοῦ βίου μου». Ποῖα δὲ τὰ σπέρματα ταῦτα;

Ὑπάρχουσι βεβαίως ἄλλαι χῶραι, ἐμπνέουσαι εἰς τὰ τέκνα των ἀρετὰς καὶ πλεονεκτήματα, ὧν ἡμεῖς στερούμεθα. Ἡ ἀτελὴς συναίσθησις τῶν ἀγαθῶν τῆς ὁμοφροσύνης καὶ πειθαρχίας, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς δόσεως εὐσταθείας καὶ καρτερίας χαρακτῆρος,—ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὰ προχειρότερα—εἰσὶ τοσοῦτον καταφανῆ, ὥστε μόνον ἐσχάτη τύφλωσις θὰ ἐτόλμα νὰ διαμφισβητήσῃ τοῦτο. Ἀλλ' ὅ τι ἡ ἡμετέρα χώρα ἐμφυτεύει μέχρις αὐτῶν τῶν μᾶλλον ἀποκέντρων γωνιῶν εἰς τὰ τέκνα της, ὅ τι μεταδίδει αὐτοῖς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ὡς κληρονομίαν διαδοχικήν, ἥτις μεταγγιζομένη εἰς τὸ αἷμά των συσσωματοῦται μετ' αὐτῶν, εἶναι ἀρετή τις ὑπερτέρα πάντων τῶν πλεονεκτημάτων, ἐφ' οἷς σεμνύνονται οἱ λοιποὶ λαοὶ ἀποτελοῦσα τὸ καύχημα τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος, εἶναι ἡ ἄκρατος φιλομουσία καὶ φιλογένεια ἡ μετατρέπουσα τοὺς τέως ἀγνώστους υἱοὺς ἀγροτῶν εἰς ἐθνικοὺς εὐεργέτας· τοὺς μέχρι τῆς χθὲς φειδωλῶς ζῶντας, εἰς γενναιοδώρους χορηγούς· ἡ φιλογένεια ἡ λαμπρύνουσα ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ ἄσημα ὀνόματα, ἡ ἐξευγενίζουσα τοὺς χαρακτῆρας καὶ δημιουργοῦσα τοὺς μεγά-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λους ἄνδρας. Ἐπισκοπήσατε τὸν νεώτερον ἡμῶν βίον ὡς λαοῦ, καὶ εἰς πάντα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν σελίδα τῆς ἱστορίας του θὰ ἀνεύρητε τὰ πειστήρια τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἀρετῆς.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ χωρίς τις τῆς ἡμετέρας χώρας, ἐν ᾗ ἡ ἀρετὴ αὕτη προσλαμβάνει εὐρυτέρας ἔτι διαστάσεις. Εἶναι ἡ χωρὶς ἐκείνη τῆς γῆς ἡ ἐπεκτεινομένη μεταξὺ τῶν χιονοσκεπῶν ὀροσειρῶν τοῦ Πίνδου καὶ τῶν Κεραυνίων τῶν ἐσοπτριζομένων διὰ τῶν ἀπορρώγων καὶ σχεδὸν καθέτων αὐτῶν ἀκτῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐφ' ὧν οἱ ὀξεῖς βράχοι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὑψοῦσιν, ὡς γιγάντιοι φρουροὶ τοῦ πρὸς τὸν Ἀδρίαν στομίου τοῦ Ἰονίου πελάγους, τὰς ἐντὸς τῶν νεφῶν κρυπτομένας φαλακρὰς αὐτῶν κορυφάς, τὰς διαρκῶς πληττομένας ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ. Εἶναι ἡ γῆ τῆς Ἠπείρου, ἡ ἀρχαία τῶν Πελασγῶν κοιτίς, ἀφ' ἧς πνέει αὔρα μύθων σκοτεινῶν προϊστορικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐν ᾗ ἤνθησεν ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἐξημερώσεως τῶν ἠθῶν, τὸ παλαιγενὲς χρηστήριον τῆς Δωδώνης· γῆ ἄγονος καὶ τραχεῖα, χάος ὀρέων καὶ φαράγγων, δρυμῶν καὶ κοιλάδων, ἐφ' ἧς ὁ ἄνθρωπος ὢν ἠναγκασμένος νὰ διεξάγῃ δεινὸν ἀγῶνα πρὸς τὸ ἄχαρι ἔδαφος τὸ δυστροποῦν νὰ ἀμείψῃ ἐπαρκῶς τοὺς μόχθους καὶ ἱδρῶτάς του, φαίνεται ἀρυσθεὶς ἐξ αὐτοῦ τι τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον, ἀλλὰ γνωρίζων νὰ ἐγκρύπτῃ ὑπὸ τὸ ἀδάμαστον κἄπως τοῦτο ἐξωτερικὸν ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν ἀφοσιώσεως καὶ νὰ ἐκπλήττῃ τὸν κόσμον διὰ τῶν θυσιῶν αὐτοῦ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Γένους ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου καὶ τῆς τελειότητος. Τῆς φυλῆς δὲ ταύτης καὶ τῆς γενεᾶς τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὴν γένεσιν τῆς ὁποίας ὁ αἰὼν ἡμῶν ὑπῆρξεν ὁ γονιμώτατος πάντων καὶ ἥτις τὸν πλοῦτον, ὃν προσεπόριζε μὲν αὐτῇ ἐν τῇ ξένῃ νοήμων καὶ ἀνένδοτος ἐργασία, διετήρει δὲ ἡ λιτότης καὶ τὸ ἀπέριττον τοῦ βίου, ἀφειδῶς ἐδαπάνα πρὸς ἐπούλωσιν καὶ θεραπείαν τῶν χρονίων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν πληγῶν τοῦ Γένους, ἐγένετο ὁ πρωστάτης τῆς πνευματικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας, τῆς μεγαλοπράγμονος, λέγω, γενεᾶς ταύτης, ἧς τὰ ὀνόματα ἀκαταστρέπτως ἐγκεκολαμμένα ἐν τῇ συνειδήσει πάντων καθιστῶσι περιττὴν τὴν παράθεσιν, μίαν τῶν ἐκπρεπεστάτων εἰκόνων ἀποτελεῖ ὁ **Στέφανος Ζαφειρόπουλος,** ἐξ Ἠπείρου μὲν ἕλκων πατρόθεν τὴν καταγωγήν, ἐνταῦθα δὲ γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τῆς Β' τοῦ αἰῶνος δεκαετηρίδος.

Διέτρεχεν ἤδη τὴν μειρακιακὴν ἡλικίαν ὅτε ζήτημα ζωτικώτατον ἤρξατο σπουδαίως ἀπασχολοῦν τοὺς τότε ὁμογενεῖς ἐμπόρους. Ἡ ἀρξαμένη χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ ἔν τε τῇ ναυτιλίᾳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

προεμήνυεν ὅτι μεγάλαι ἀλλοιώσεις θὰ ἐπήρχοντο ἐν βραχεῖ ἐν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ διανοίγουσαι εἰς τὸ ἐμπόριον νέον εὐρύτατον στάδιον ἐνεργείας. Προέβλεπον λοιπὸν ὅτι χάρις εἰς τὰ πολλαπλασιαζόμενα μέσα τῆς μεταφορᾶς καὶ συγκοινωνίας τὰ μέλλοντα νὰ καταστήσωσιν ἀσυγκρίτως εὐχερεστέραν τὴν μετὰ σύμπαντος τοῦ κόσμου ἐπιμιξίαν, οὐχὶ μόνον ὁ τρόπος τῆς ἀγορᾶς καὶ παραδόσεως τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐμπορευμάτων θὰ ἐτροποποιεῖτο, ἀλλ' ὅτι καὶ νέα κέντρα καταναλώσεως θὰ διηνοίγοντο, ὅτι προϊόντα ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν ἢ τέως ἀγνώστου χρήσεως δὲν θὰ ἐβράδυνον νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς καὶ ὅτι ἕνεκα πάντων τούτων τὸ μέγα, τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, μετὰ τῶν περιπλόκων συναφῶν αὐτῷ οἰκονομολογικῶν καὶ τραπεζιτικῶν συνδυασμῶν, παραγκωνίζον τὸ ἐπιτόπιον, θὰ κατελάμβανε τὴν πρωτεύουσαν θέσιν. Συνέπεια δὲ ἄμεσος τῆς τοιαύτης ἀναστατώσεως θὰ ἦν ὅτι ὅπως ἀντιμετωπίσωσιν οἱ διάδοχοί των τελεσφόρως τὸν συναφθησόμενον συναγωνισμόν, ὅπως διατηρήσωσι καὶ ἐξασφαλίσωσι τὴν ὑπέροχον θέσιν των δὲν θὰ ἐξήρκουν μόνον ἡ πρωτοβουλία καὶ ὀξυδέρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ θὰ εἶχον ἀνάγκην εἰδικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ὧν ἡ στέρησις δὲν ἦτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοσοῦτον ἐπαισθητὴ αὐτοῖς.

Αἱ σκέψεις αὗται, ὧν ὁ χρόνος κατέδειξε τὴν ὀρθότητα, ἐπήνεγκον τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἵδρυσιν τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Καὶ ἐν τῇ ἱδρύσει δὲ ταύτῃ διαλάμπει τὸ ἐξόχως πρακτικὸν πνεῦμα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ ἡ ἀπέχθεια αὐτῶν πρὸς τὰς ματαίας διὰ τοὺς πολλοὺς θεωρίας. Δὲν ἐνόμιζον τῳόντι ἐκεῖνοι ὅτι ἡ ἀληθὴς μόρφωσις συνίστατο εἰς τὸ καταφορτώνειν τοὺς παῖδας διὰ πληθύος παντοίων γνώσεων καταλλήλων μᾶλλον νὰ καταπνίξωσι παρὰ νὰ διεγείρωσι τὴν πρὸς τὴν μάθησιν τάσιν αὐτῶν. Καθοδηγούμενοι, ἐν ἀγνοίᾳ των ἴσως καὶ ὡς ἐξ ὁρμεμφύτου ὑπὸ τῆς ἀληθείας τῆς ἀρχαίας ῥήτρας ὅτι διδασκόμεθα διὰ τὸν βίον καὶ οὐχὶ διὰ τὴν σχολήν, ἐφρόνουν ὅτι προορισμὸς τῆς σχολῆς ἦν νὰ παρέχῃ τὴν κλεῖδα μόνον τῆς παιδεύσεως, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ καταστήσῃ δεκαοκταετεῖς παῖδας σοφοὺς κεκτημένους μὲν ἀπειρίαν θεωρητικῶν γνώσεων, ἀλλὰ χωλαίνοντας καὶ ἐλλιπεστάτους ἐν ταῖς πρακτικαῖς. Ἡ ἐκμάθησις λοιπὸν τῆς μητρικῆς γλώσσης, ὁ ἠθοπλαστικὸς χαρακτὴρ τῆς ὁποίας οὐδόλως διέφευγεν αὐτούς, τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, τῆς καλλιγραφίας, ἡ κατὰ πλάτος διδασκαλία τῶν εἰς τὸ ἐμπόριον ἀναγκαιουσῶν γνώσεων μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐγκυκλοπαιδικῶν, ἰδοὺ ὁ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ποῖον ἔδει νὰ ᾖ, κατὰ τὰ δύο πρακτικὰ τῶν ἐμπόρων ἱδρυτῶν[2], ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ὁποίων κατελέγετο ὁ πατὴρ τοῦ Στεφάνου Δημήτριος, τὸ πρόγραμμα τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς, ἧς ὁ προορισμὸς ἦν, καθὰ λέγεται ἐκεῖ, νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν ὁμογενῆ νεολαίαν τῶν ἀτόπων, ἅτινα συνεπήγετο ἡ κατ' οἶκον ἢ ἄλλως γινομένη διδασκαλία[3].

Ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τῆς σχολῆς ταύτης χρηματίσας ὁ **Στ. Ζαφειρόπουλος** καὶ διὰ τοιούτου προγράμματος μορφωθείς, ἀπῆλθε πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος, τέλειος ἀνὴρ ἤδη, εἰς Μασσαλίαν. Καθόσον δὲ αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις του διεξαγόμεναι μετὰ συνέσεως καὶ πείρας ἐξουδετερούσης τὰς παλινδρομήσεις τῆς τύχης, τὰς τοσοῦτον συνήθεις ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἀνυψοῦσαι ἀφ' ἑνὸς τὸ γόητρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη καὶ περιβάλλουσαι τὴν γνώμην τοῦ τελευταίου διὰ κύρους καθιστῶντος αὐτὴν περιζήτητον ἐν παντὶ οἰκονομολογικῷ καὶ ἐμπορικῷ ζητήματι ἐπηύξανον ἅμα τὴν περιουσίαν του, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἔμφυτος πρὸς τὸ ἀγαθοεργεῖν τάσις τοῦ ἀνδρὸς ἀχώριστος ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν πάτριον γῆν στοργῆς ἀνελίσσετο ἐπὶ εὐρυτέρου πεδίου. Οὔτε ὁ περιστοιχίζων αὐτὸν πολιτισμός, οὔτε τὰ θέλγητρα καὶ ἡ εὐμάρεια τῆς ἐμπορικῆς πρωτευούσης τῆς Γαλλίας ἐδελέαζον αὐτὸν ἢ κατώρθουν νὰ διασπάσωσι τοὺς δεσμούς, δι' ὧν συνεδέετο πρὸς τὴν μακρὰν κειμένην γενέτειραν γῆν. Καίτοι πληρούμενος τιμῶν καὶ σεβασμοῦ, καίτοι ζῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀποικίας, οὐδέποτε διῆλθε τοῦ νοός του ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἐξηυγενίζετο ἀποκρύπτων, ὡσεὶ αἰσχυνόμενος, τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐπιδιώκων νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔζῃ διὰ τῆς υἱοθετήσεως τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων, αὐτῆς τῆς γλώσσης του· συντελῶν δηλαδὴ διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὴν δημιουργίαν ἐξαμβλωματικῆς κοινότητος, ὡς μόνον λείψανον τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς της, διασωζούσης τὸν ψελλισμὸν ὀλίγων λέξεων ἐν ξενιζούσῃ προφορᾷ, καὶ ταύτας χάρις εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸν τελευταῖον φραγμὸν τῆς μὴ ὁλοσχεροῦς συγχωνεύσεώς της μετὰ τοῦ ἐγχωρίου στοιχείου, ἀλλὰ φραγμὸν χαλαρώτατον

2. Πρακτικὰ συμφωνητικὰ γράμματα τῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων ἱδρυτῶν τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς ὑπὸ ἡμερομ. 1 Ἰουνίου 1831 καὶ 29 Ἰουλίου 1838.

3. Γνωρίσαντες πραγματικῶς τὴν ὀλίγην ὠφέλειαν καὶ τοὺς μηδαμινοὺς καρποὺς τοὺς ὁποίους ἔδωκαν αἱ μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἄλλως πως γινόμεναι διδασκαλίαι . . . . καὶ τὰ ἐκ τούτων πηγάζοντα δεινὰ καλῶς πληροφορηθέντες καὶ πείρᾳ μαθόντες . . . . (αὐτόθι).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ ἀσθενέστατον, οὐδένα πλέον ἰσχύοντα νὰ προκαλέσῃ παλμὸν ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν γῆν τῶν πατέρων καὶ τὰς εὐπραγίας ἢ δυσπραγίας της. Ἀλλὰ προκηρύσσων τὴν καταγωγὴν καὶ ὑπηκοότητά του καὶ εἰς ταύτας μεταβιβάζων τὰς ἐπιδαψιλευομένας αὐτῷ τιμάς, δὲν ἔπαυεν ἐπαναλέγων ὥς ποτε ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος **«ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου Ἱερουσαλὴμ ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου»** (Ψαλμ. 136), σκεπτόμενος ὅτι ὑψίστη τιμὴ καὶ εὐγένεια θὰ ἦν δι' αὐτὸν οὐχὶ νὰ λησμονήσῃ τὴν πτωχὴν μητρικὴν χώραν, ἀλλὰ νὰ ἐξευγενίσῃ αὐτὴν, καθαίρων διὰ τοῦ πλούτου του κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ τοὺς σπίλους καὶ τὰς ἐλλείψεις της.

Ἡ σκέψις αὕτη ὑπῆρξεν ὁ ἀπαράβατος γνώμων τοῦ βίου του. Ναὶ μὲν ἀπέδιδεν ἁδρῶς τῇ πόλει ἐν ᾗ ἔζη τὰ ξένια διὰ τῶν ἀφειδῶν δωρεῶν, ἃς παρεῖχεν εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ αὐτῆς ἱδρύματα, ὑπερβάλλων μάλιστα κατὰ τὴν γενναιοδωρίαν καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτόχθονας, ὅτε σφάλματα ἐκπηγάζοντα ἐν μέρει ἐξ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος λίαν παρεμφεροῦς πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἤγαγον πρὸς στιγμὴν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς ἔθνους παρ' ᾧ ἐφιλοξενεῖτο· ἀλλὰ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐπεφύλασσε πάντοτε ὑπὲρ τῆς χώρας του, κάλλιστα γινώσκων ὅτι αἱ πρὸς πλήρωσιν δευτερευουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄσκοποι ἐν μέρει δωρεαὶ πρὸς τόπον εὐμοιροῦντα τῶν πάντων, ὅσον μεγάλαι κἂν ἦσαν, θὰ ὡμοίαζον πάντοτε πρὸς ψεκάδας ὕδατος πιπτούσας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις ὅλως ἐφήμερος καὶ παροδική, προωρισμένη αὔριον νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ λησμονηθῇ. Ἐνῷ αἱ ψεκάδες αὗται πίπτουσαι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ αὐχμώσης γενετείρας θὰ μετετρέποντο εἰς ζείδωρον βροχὴν μέλλουσαν νὰ προκαλέσῃ ἀφθόνους τοὺς καρποὺς καὶ νὰ ἐγείρῃ διὰ τῆς αὐτουργοῦ αὐτῶν δόξης καὶ τιμῆς ἀγηράτου μνημεῖα ἐν τῇ εὐγνωμονούσῃ καρδίᾳ τοῦ Γένους, ὅπερ ζῶντας μὲν μετὰ στοργῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας θὰ ἠτένιζε, θανόντας δὲ ἐν τῷ Πανθέῳ τῶν μεγαλουργῶν αὐτοῦ τέκνων θὰ κατέτασσεν.

Ἀλλὰ πρὸς τί ταῦτα πάντα θὰ εἴπητε; καὶ ὑπάρχει τις ὁ ἀγνοῶν αὐτά; Ναὶ, γινώσκω καλῶς, ὅτι ἐνῷ συνοψίζω διὰ γενικῶν γραμμῶν τὴν δρᾶσίν του, ἡ διάνοια ἡμῶν προτρέχουσα τῆς γλώσσης μου ἀναπολεῖ λεπτομερῶς τὰ ἔργα του παρακολουθοῦσα μετ' ἀγαλλιάσεως αὐτὸν ὅπου ὑπῆρχεν ἐθνικὴ ἀνάγκη χρήζουσα ἀντιλήψεως, καθὼς παρακολουθεῖ μετὰ χαρᾶς ὁ ὀφθαλμὸς ἀκτῖνα ἡλίου ἐν ζοφερῷ καὶ νεφελοσκεπεῖ οὐρανῷ. Τούτου ἕνεκεν παρατρέχων ὅ,τι ἤδη γινώσκετε θὰ ἐπιστήσω μόνον τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ σημείου τινὸς ἀφορῶντος εἰδικῶς ὑμᾶς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δὲν εἶναι δυνατὸν, ἀδελφοί, νὰ ἀναγνώσῃ τις ἄνευ συγκινήσεως τὰς σελίδας ἐκείνας, ἐν αἷς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς κάμνει λόγον περὶ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως. Ἀφοῦ ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανῶν πόλεων προετίμα τῆς μικρᾶς καὶ ἀφανοῦς πατρίδος του, ἐὰν λοιπὸν, προσέθηκεν, εἰς τὸν ἀγαπήσαντα περισσότερον ὀφείληται περισσότερον, ὁποία πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀγάπη ὑμῶν ὅπως ἀνταποκριθῆτε πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔχετε πρὸς ἐμὲ τὸν ἀγαπήσαντα ὑμᾶς ὑπὲρ πάσας τὰς λοιπὰς πόλεις;[4] Τίς ἕτερος κάλλιον τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτείνῃ πρὸς τοὺς κατοίκους Κων]πόλεως τὰς φράσεις ταύτας τοῦ Ναζιανζηνοῦ; Ἡ θεία Πρόνοια εἶχε δώσει αὐτῷ ὡς γενέθλιον πόλιν οὐχὶ ἀφανῆ τινα πολίχνην τῆς Καππαδοκίας, ἀλλὰ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ἣν τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα συνδυαζόμενα πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις καθιστῶσι προνομιοῦχον γῆν. Καὶ ἦτο πράγματι ἀδύνατον νὰ μὴ ἑλκύῃ αὐτὸν δι' ἀκαταμαχήτου μυστηριώδους ἕλξεως ἡ πόλις τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ ἐπικαθημένη ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν καὶ φέρουσα ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸ διάδημα τῶν ἑπτὰ λόφων της καὶ ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία πλησιάζουσιν οἱονεὶ ὅπως περιπτυχθῶσιν αὐτὴν καὶ καταστήσωσι τὸ μεταίχμιον τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐνεργητικότητος δύο κόσμων, ἡ κιβωτὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἡ ἀκρόπολις τῆς Ὀρθοδοξίας, ἣν οὐδεμία τῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διελθουσῶν θυελλῶν ἴσχυσέ ποτε νὰ καταποντίσῃ. Τὸ τέκνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετήρησε μακρὰν εἰς τὰ ξένα ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις ταύτας· διὸ καὶ ἡ ἀγάπη τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως κατέλαβεν ἐσαεὶ τὴν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἐκυβέρνησαν τὸν βίον του.

Εἶναι ἆρά γε ἀνάγκη νὰ ἐπιβεβαιώσω διὰ γεγονότων τοὺς λόγους μου; Ἡ ἐκπαιδεύσασα αὐτὸν Ἐμπορικὴ Σχολὴ, ἥτινι δαψιλέστατα τὰ τροφεῖα ἀπέδωκεν, ἡ φέρουσα ἀνάγραπτον ἐπὶ τοῦ θεμελίου λίθου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς της τὸ ὄνομά του ἐν συνδυασμῷ μεθ' ἑτέρου ὀνόματος λατρευτοῦ παραμείναντος καὶ παραμενοῦντος ἐσαεὶ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Γένους, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ γαμβροῦ του τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Ζαρίφη, τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, ἡ Μ. τοῦ Γένους Σχολὴ, τὸ ἐν Πέραν Παρθεναγωγεῖον τῆς κοινότητος, ὅπερ ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ἐπὶ τοῦ γηπέδου τοῦ δωρηθέντος ὑπὸ τῆς ἐριτίμου ἀδελφῆς του

4. Πάντων ὑμᾶς προετιμήσαμεν . . . Εἰ τῷ πλεῖον ἀγαπήσαντι πλέον ὀφείλεται πῶς μετρήσω τὴν ἀγάπην, ἧς ὑποχρέους ὑμᾶς διὰ τῆς ἐμῆς ἐλάβο;ν Γρηγορ. Ναζιανζ. λόγος Γ'.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἑλένης Ζαρίφη, τὰ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἅπασαι αἱ σχολαὶ τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων της διὰ τῆς ἀπὸ δεκάδος ἐτῶν τακτικῶς παρεχομένης ἐτησίας χορηγίας του, τῆς ἀποτελούσης διὰ τὰς μᾶλλον ἀποκέντρους ἰδίᾳ ἐξ αὐτῶν τὴν μόνην σταθερὰν πρόσοδον τοῦ πενιχροῦ προϋπολογισμοῦ των καὶ τὴν τελευταίαν ἴσως ἄγκυραν τῆς σωτηρίας των, μαρτυροῦσι τόσον τὴν ἰδιαιτέραν στοργὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅσον καὶ τὴν πρακτικότητα καὶ μεθοδικότητα τὴν καθοδηγοῦσαν τὴν ἀνεξάντλητον ἐν ἀγαθοεργίαις δεξιάν του καὶ ἀπαρτίζουσαν τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς τελείας ἀρετῆς. Διότι δὲν εἶναι δυσχερὲς εἰς ἐπικαίρους τινὰς στιγμὰς τῇ βοηθείᾳ τῶν περιστάσεων νὰ διαπρέψῃ τις ὑπὸ τὸ κράτος εὐγενοῦς παροδικῆς ὁρμῆς· ἀλλ' ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ δὲν εἶναι τὸ ἔργον μιᾶς ἡμέρας, διὸ καὶ ἡ δυσχέρεια ἔγκειται εἰς τὸ νὰ διατηρηθῇ τις ἐν τῷ σημείῳ ἐκείνῳ. Μέγα κατόρθωμα, ἔλεγέ τις τῶν ἀρχαίων, τὸ ἑνιαῖον καὶ συνεχὲς τοῦ βίου, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἀγαθοῦ. Συνεπῶς, ὅπως δὲν εἶναι ἥρως ὁ ἀνδραγαθήσας ἐφάπαξ μόνον ἐν τῷ βίῳ του, οὕτω δὲν ἀρκοῦσι πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς πράξεις τινὲς ἀναφαινόμεναι μὲν πρὸς στιγμὴν ὡς μετέωρα, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ λάμψις, ὅσον ζωηρὰ κἂν ᾖ, δὲν καλύπτει τὴν ἀπομόνωσιν. Ἀλλ' ἀκολουθεῖν ἀπαρεγκλίτως ὡρισμένον πρόγραμμα βίου, ἀντλεῖν ἐν τῇ θυσίᾳ τῆς χθὲς τὴν δύναμιν τοῦ ἐπαναλαβεῖν αὐτὴν τὴν ἐπαύριον, συνδέειν τὴν μίαν ἀγαθοεργίαν πρὸς τὴν ἄλλην ὡς τοὺς κρίκους ἁλύσεως, ὧν ἕκαστος συνέχεται μετὰ τοῦ προηγουμένου καὶ ὑποστηρίζει τὸν ἑπόμενον, ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς τελειότης· καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἀποτελοῦν, ὑπὲρ τὸ μέγεθος τῶν δωρεῶν, τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ βίου τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοιαύτης εὐεργετικῆς δράσεως δὲν σᾶς φαίνεται, ἀδελφοί, ὅτι οὐδὲν ἕτερον θὰ ἦν δυνατὸν νὰ προστεθῇ εἰς τοιοῦτον βίον; Καὶ ὅμως ἐπεφυλάσσετο ἡμῖν νὰ ἴδωμεν αὐτὸν ἀναδεικνύμενον ὑπέρτερον ἑαυτοῦ ἀπέναντι τοῦ θανάτου.

Τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων[5]. Τὸ ἔξοχον τοῦτο ἐγκώμιον τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς ἕνα τῶν πρώτων ἐπισκόπων, δὲν δικαιούμεθα ἆρά γε νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνώπιον τῆς τελευταίας πράξεως τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** τῆς ἐπιστεψάσης ἐν εἴδει κορωνίδος

5] Ἀποκάλυψ. Β'. 19.

τὸν βίον του, ἐνώπιον τῆς διαθήκης αὐτοῦ, τῆς ἀποτελούσης πράγματι **λαμπρὸν ἀπεικόνισμα τοῦ βίου του,** καθὰ προσφυῶς ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν εἷς τῶν οἰκείων του[6], καὶ ἥτις ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν πρὸς ἐπίμετρον τὴν περιουσίαν του πολλῷ κατωτέραν τοῦ ποσοῦ, ὅπερ αἱ ἀγαθοεργίαι του παρεῖχον εἰς πάντας τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑπολογίζωσιν αὐτὴν, ἀπεκάλυψε συνάμα ὅλον τὸ βάθος τῆς φιλανθρώπου καρδίας του; Ὢ! ἐνώπιον τοιούτων πράξεων ἐννοεῖται διατί ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ πτωχῶν καὶ πλουσίων ὁ λυμαινόμενος ἄλλας χώρας δὲν εἶναί ποτε δυνατὸν νὰ ἐγκλιματισθῇ παρ' ἡμῖν. Μάλιστα, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καθ' ὃν τὸ χρῆμα τὸ ἀντικαθιστῶν τὴν γέννησιν, τὴν ἱκανότητα, τὴν καλλονὴν ἤρχισε νὰ ἔχῃ φοβεροὺς ἐχθρούς, καθ' ὃν ἡ ἐργασία, ἡ τέχνη, ἡ οἰκογένεια, ἡ συμπάθεια τῆς καρδίας, αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς γενετείρας, ἐν ἑνὶ λόγῳ, πᾶν ὅ,τι τὸ χρῆμα διὰ τῶν καταχρήσεών του περισφίγγει, ὡς διὰ σιδηροῦ κλοιοῦ, κηλιδοῖ καὶ καταπνίγει ἤρχισαν διαμαρτυρόμενα καὶ αἰσθανόμενα τὴν ἀνάγκην μείζονος δόσεως δικαιοσύνης καὶ ἰδανικοῦ ἐν τῷ βίῳ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοιούτου Ἐφιάλτου, ἐν τῷ αἰῶνι λέγω τούτῳ, καθ' ὃν ἡ θύελλα τῶν κοινωνιστικῶν ἰδεῶν μαίνεται ἁπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐπιζητοῦσα νὰ ἐκδιώξῃ τὸν πνιγηρὸν τοῦτον ἀέρα καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ὥραν, καθ' ἣν τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Μαμμωνᾶ, τὸ ἀναγεννώμενον ὡς ὁ Φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας του καταπίπτον ἐκ τῆς βάσεώς του θὰ συμπεριληφθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρειπίων τοῦ παρελθόντος, μόνον ἡ ἡμετέρα χώρα οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἐκ τοῦ κλύδωνος τούτου. Ἐφ' ὅσον τὰ εὔπορα τέκνα αὐτῆς θὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου**, γινόμενα, καθὼς ἐκεῖνος οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι καὶ διαχειρισταὶ τοῦ πλούτου των ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινωνίας ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀληθῶν καὶ ὀρθῶν σημείων τοῦ κοινωνιστικοῦ προγράμματος καὶ δὴ κατὰ τρόπον δυνάμενον κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ φαντασιοκοποῦσί τισιν ὡς πρότυπον, θὰ ἦναι ἤδη γεγονὸς τετελεσμένον παρ' ἡμῖν.

Καὶ ἰδοὺ διατί εἶπον ἀρχόμενος τοῦ λόγου μου ὅτι ὁ θάνατος ἀποκαλύπτει τὸν βίον τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν. Ἰδοὺ διατί ἡ ἐπέτειος τοῦ ὀνόματός του ἑωρτάζετο ἁπανταχοῦ τῆς πρωτευούσης ὡς ἡμέρα ἐθνικῆς τρόπον τινὰ πανηγύρεως. Ἡ κοινωνία ἡμῶν τιμῶσα τὸν ἄνδρα ὅστις οὔτε ἐπὶ λαμπροῖς κατορθώμασι διέπρεψεν, οὔτε ἐν τῇ διοικήσει τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐνεργόν ποτε μέρος ἔλαβεν, ἀλλ' οὗτινος ὁ βίος

6] Ὁ κ. Λ. Ζαρίφης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

διέρρευσεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἤρεμος καὶ ἀθόρυβος ὡς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ τὸ γονιμοποιοῦν τὰς πεδιάδας δι' ὧν διέρχεται, εἰς ἕν τι μόνον ἀφιερωθεὶς εἰς τὴν ἀπόμαξιν τῶν δακρύων καὶ τὴν παραμυθίαν τοῦ Γένους, ἐφήρμοζε κατὰ γράμμα τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκοντος ὅτι ἡ ἀληθὴς δόξα τοῦ βίου ἔγκειται ἐν μόνῃ τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μόνος ὁ ἐργάτης τούτου εἶναι πράγματι μέγας καὶ ἔνδοξος. **Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν**[7]. Ἡ αὐτὴ ἑορτὴ θὰ ἐτελεῖτο καὶ πρό τινων ἑβδομάδων, ὅτε ἀπαίσιον ἄγγελμα ἐπέχυσε τὴν κατήφειαν ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων μετατρέψαν τὴν ἑορτὴν εἰς πένθος καὶ τὰς χαρμοσύνους δοξολογίας εἰς ἐπικηδείους δεήσεις ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ τάφου του.

Οὕτως ἐξαφανίζονται οἱ μὲν μετὰ τοὺς δὲ οἱ μεγαλουργοὶ ἄνδρες οἱ ἀποτελέσαντες τὴν ἰσχύν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ καύχημα τῆς χώρας ἡμῶν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ἀλλ' ὄχι· οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ἐξαφανίζονται ἀνεπιστρεπτεί. Ἐξακολουθοῦσι ζῶντες ἐσαεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Γένους τὸ ὁποῖον παρεμύθησαν, ἐχειραγώγησαν καὶ ὑπεστήριξαν ἀγωνιζόμενον τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν νὰ καταλάβῃ καὶ αὖθις ἔντιμον θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ναὶ ἀείμνηστε **Στ. Ζαφειρόπουλε**, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ πλέον μεταξὺ ἡμῶν ἡ γεραρὰ μορφή σου πρὸς ἣν οἱ πάντες ἐν πάσῃ ἐθνικῇ ἀνάγκῃ ἔστρεφον τοὺς ὀφθαλμούς, παραμένουσιν ὅμως τὰ διδάγματα τοῦ βίου σου ἅτινα οὐδέποτε ἐξαλειφθήσονται ἐκ τῆς μνήμης ἡμῶν. Τὸ παράδειγμά σου θὰ ἐξακολουθήσῃ ὑποδεικνῦον τοῖς πλουσίοις ἡμῶν τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλουσι νὰ βαδίζωσι, τὸ δὲ ὄνομά σου θὰ διέλθῃ τοὺς αἰῶνας ἀθάνατον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Γένους, ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ὁποίου αἱ ἀγαθοεργίαι σου ἔδωκάν σοι ἀπαράγραπτα δικαιώματα. Ναὶ **τὸ μνημόσυνόν σου ἔσται αἰώνιον ἐν εὐλογίαις,** διότι ἔχων ἐναύλους εἰς τὰ ὦτά σου τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου **τῆς δὲ εὐποιΐας ... μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεὸς**[8] οὐχὶ τὸ πλουτεῖν ἀσκόπως, ἀλλὰ τὸ δαπανᾶν τὰ κτηθέντα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς γενετείρας καὶ τοῦ πλησίον ἔταξας ὡς ὕψιστον προορισμόν σου καὶ μιμητὴς πιστὸς τοῦ Θεανθρώπου καθὼς Ἐκεῖνος τὸν ἐπίγειον βίον σου **διῆλθες εὐεργετῶν.**

7] Πρὸς Ρωμ. Δ'. 2. 8] Πρὸς Ἑβραίους ΙΓ'. 16.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Δ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ ἀείμνηστος **Στέφανος Δ. Ζαφειρόπουλος** ἐγεννήθη ἐν Φαναρίῳ τὸ 1816 ἐκ γονέων Δημητρίου Ζαφειροπούλου Ἠπειρώτου τὴν καταγωγὴν καὶ Ραλλοῦς Φενερλῆ, συνεπλήρωσε δὲ τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ Ἑλληνεμπορικῇ σχολῇ Χάλκης, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετ' ἄλλων τινῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων εἶχον ἱδρύσει. Εἰκοσιεξαέτης μετέβη κατὰ τὸ 1842 εἰς Μασσαλίαν, ἔνθα ἵδρυσεν ἐν συνεταιρισμῷ μετὰ τοῦ γαμβροῦ του τοῦ ἀοιδίμου Γ. Ζαρίφη τὸν πασίγνωστον καταστάντα ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν οἶκον Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη. Μὴ περιοριζόμενος δὲ εἰς τὰς καθαρῶς ἐμπορικὰς πράξεις, ἀνήγειρεν ἐκεῖ που παρὰ τὴν πόλιν μέγα ἐργοστάσιον ἀλεύρων μέχρι τῆς σήμερον λειτουργοῦν, ὅπερ καὶ ἀνέδειξεν ἓν τῶν πρωτίστων τοῦ εἴδους του διὰ τῆς ἐν αὐτῷ εἰσαγωγῆς πάντων τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐφευρεθέντων τελειοτάτων μηχανημάτων. Καίτοι δὲ ὁριστικῶς ἐγκατεστημένος ἐν Μασσαλίᾳ, ἐπεσκέπτετο συχνάκις τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔνθα καὶ ἐνυμφεύθη κατὰ 1853 τὴν δεσποινίδα Χαρίκλειαν Ι. Ψυχάρη.

Ἡ ἀνεξάντλητος φιλανθρωπία τοῦ ἀνδρὸς καθιστῶσα δυσχερεστάτην τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν ἀγαθοεργιῶν του μᾶς ἐξαναγκάζει νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνας τὰς ἐκφανεστέρας τούτων.

Αἱ ἰδιωτικαὶ ἐν Μασσαλίᾳ ἀγαθοεργίαι του, καίτοι μέγισται, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῶν συμπαθειῶν δι' ὧν περιέβαλλον αὐτὸν ἅπασαι αἱ τάξεις τῆς ἐκεῖ κοινωνίας διαφεύγουσιν ὁλοσχερῶς ἡμᾶς, καθόσον ἡ μετριοφροσύνη του ἐφρόντισε νὰ καλύψῃ αὐτὰς δι'

ἀδιαπεράστου πέπλου μυστικότητος. Ἐκ τῶν δημοσίων, μεταξὺ τῶν ποικίλων δωρεῶν του πρὸς πάντα τὰ φιλανθρωπικὰ τῆς πόλεως ἱδρύματα τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ ὑπ' αὐτοῦ διὰ δαπάνης 200,000 φράγκων ἀνεγερθὲν καὶ ἔκτοτε δι' ἁδρᾶς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως συντηρούμενον Ἄσυλον τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1871 ἡ Γαλλία συντετριμμένη ἐξ ἀτυχοῦς πολέμου περιέστη εἰς ἄπελπιν θέσιν, λαὸς δὲ καὶ κυβέρνησις διετέλουν ἐν ὑψίστῃ ἀπογοητεύσει, ὁ ἀείμνηστος αὐθόρμητος ἐπίκουρος ἐπελθὼν προσήνεγκεν ἄτοκον δάνειον 2,000,000 φράγκων· ἡ δὲ πρᾶξίς του αὐτὴ ἡ προκαλέσασα τὸν ἄκρατον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸν τῶν Γάλλων, ἀναπτερώσασα τὰς ἐλπίδας καὶ εὑροῦσα πολλοὺς τοὺς μιμητὰς συνεβάλετο οὐ σμικρὸν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δεινῆς θέσεως τῆς χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τῶν δωρεῶν τούτων πολλῷ ὑπέρτεραί εἰσιν αἱ πρὸς τὴν ἡμετέραν χώραν γενόμεναι. Αἱ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν πέντε ἀλλεπαλλήλοις ἐκδόσεσι καὶ διὰ δαπάνης πολλῶν χιλιάδων λιρῶν ὑπ' αὐτοῦ γενόμεναι ἐκτυπώσεις τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τῶν δύο Ἡμισφαιρίων, τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἀνατολικῶν χωρῶν, ὅπως διανέμωνται **δωρεὰν** εἰς τὰς σχολὰς τῆς αὐτοκρατορίας, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1886 ἐτησία χιλιόλιρος χορηγία του πρὸς τὰς σχολὰς καὶ τὰ λοιπὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων εἰσὶ τοσοῦτον πασίγνωστα ὥστε περιττὸς ἀποβαίνει πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1887 ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν τακτικὴν 1000λιρον δωρεάν του προσέφερε 1000 μὲν εἰσέτι λίρας ἐκτάκτως ὑπὲρ τῶν ναῶν καὶ σχολῶν, ἑτέρας δὲ 1000 ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανικῶν σχολῶν. Εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικὴν Σχολὴν ἐκτὸς ἄλλων τακτικῶν συνδρομῶν ἀπὸ τοῦ 1844 ἐπ' ὀνόματι τοῦ καταστήματος Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη, προσήνεγκον μετὰ τοῦ ἐφαμίλλου γαμβροῦ του ἀνὰ 1000 λίρας· τὸ δὲ παράδειγμα τούτων προκαλέσαν τὰς δωρεὰς καὶ ἄλλων ὁμογενῶν κατέστησε δυνατὴν τὴν κατὰ τὸ 1875 ἐκ βάθρων ἀνέγερσιν τῆς σεσαθρωμένης δυτικῆς πλευρᾶς τῆς σχολῆς. Εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ εἰκοσαετίας προσέφερε χιλίας λίρας δεχθεὶς ἅμα νὰ κατατεθῶσιν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ καταστήματι ἐπὶ τόκῳ 8 %. Ἐπίσης συνεισέφερεν ἐκτὸς ἄλλων ποσῶν 2000 λίρας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ ἕτερον ποσὸν πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Ἰωακείμειον Παρθεναγωγεῖον. Τὸ ἐν Πέραν Παρθεναγωγεῖον τῆς κοινότητος ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ὑπ' αὐτοῦ πρὸ διετίας διὰ δαπάνης 6,000 λιρῶν ἐπὶ γηπέδου δωρηθέντος ὑπὸ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῆς ἀδελφῆς του, τῆς σεβαστῆς δεσποίνης Ἑλένης Γ. Ζαρίφη. Τὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα ἐπλουτίσθησαν χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν του διὰ πολυτίμου ἀπολυμαντηρίου μηχανῆς. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς τοσαύτας βλάβας εἴς τε τὰς δημοσίας καὶ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκοδομὰς ἐπέφερεν, ὁ ἀείμνηστος ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ προσφέρῃ 1000 μὲν λίρας ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, 500 δὲ ὑπὲρ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς καὶ ἑτέρας 500 πρὸς τὰς σχολάς, ἐκκλησίας καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ παθόντας. Ἐν Μακεδονίᾳ μαρτυροῦσι τὴν φιλανθρωπίαν του διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τιμώμεναι δύο σχολαί, σπουδαῖα δὲ ποσὰ προσέφερεν ἐν Ἀθήναις τῷ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγῳ, τῷ θεραπευτηρίῳ ὁ Εὐαγγελισμὸς, τῷ Ἐρυθρῷ σταυρῷ καὶ ἄλλοις κοινωφελέσιν ἱδρύμασι. Τὴν φιλανθρωπίαν του δὲ ταύτην τιμῶσαι αἱ κυβερνήσεις Γαλλίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος εἶχον κοσμήσει αὐτὸν διὰ παρασήμων. Τὴν κορωνίδα ὅμως πασῶν τούτων τῶν εὐεργεσιῶν ἐπέθηκεν ἡ διαθήκη του ὁρίσασα τὸ ποσὸν **ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων λιρῶν Τουρκίας** διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, ἐξ ὧν τὰς **ἐννενήκοντα χιλιάδας** διὰ τὴν ἡμετέραν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ὅμορον Ἑλλάδα.

Τοιοῦτος ἦν ἐν σκιαγραφίᾳ ὁ ἀνὴρ ὁ μεταστὰς ἀφ' ἡμῶν τῇ 27 Νοεμβρίου 1894 ἐν γήρει πίονι κατὰ τὸ 78 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ οὗτινος ὁ θάνατος λίαν δικαίως ἐθρηνήθη ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὡς ἀπώλεια οὐ μόνον ἐθνικὴ ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000020721

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ